

İNSONI HƏXON BARƏDƏ UMUMİYƏ BƏYONNOMƏ

Tərcüməkə: Allahverdi BAYRAMI,

Redaktəkə: Ataxan ƏBİLOV

09.12.11

Preambula

Bə insoni avlodon həmməy xasbıə ləyoğətə fikfamon iyən çəvon bərobərbıə, yəndıku conıbə həxon zıne – ozodəti, ədoləti iyən sulhbeyəti əsosinə şərtbe bə nəzə seədə;

Bə insoni həxon beitonəti iyən nifrət kardeəti bəşəriyyəti bə dəhşətvardə barbarizmi səbəb be, həmçinin bə sıxankarde, etiqadbaste ozodəti malıkbıə, tarsıku, ehtıjocıku ozodbıə dınyo ofəyemonəti çı bəşəriyyəti ən ali piyəybe bə nəzə seədə;

İnsoni bə zılmi-istıbdodi vəynə bənə oxonə vasitə bə ǵıyom eşte məcbur nıbe təmin kayro insoni həxon de ǵanuni hukuməti dasti mıdafiə karde zərurıbe bə nəzə seədə;

Xəlǵon arədə mehribanə munasibəton oko dastək doy vacibəti bə nəzə seədə;

İbıə Milləton xəlqon İbıə Milləton Təşkilati (İMT) Nizomnomədə bə əsosinə insoni həxon, bə insoni şəxsiyyəti ləyoğəti iyən ǵıyməti, merdon-jenon həxon bərobərəti bovə kay təsdiǵ karde, həmçinin həniyən hevuja ozodəti şəraitədə bə sosialə tərəǵǵı nailbe iyən bo jimoni şəraitı çokbeyo koməq karde bə qətm doə be bə nəzə seədə;

Uzvbıə devləton de İMT həmkəəti şəraitədə bə insoni həxon iyən əsosinə ozodətiyon bəməl vardero koməqəti karde bəştə ehdə peqəteəti bə nəzə seədə;

İn həxon iyən ozodətiyon tam dərk kardeyo həmonə ehdəpeqətəyon bə vırə rosniye yolə əhəmiyyət kəsb kardeəti bə nəzə seədəy;

İMT Penə Məclis

bəyon kardədə İnsoni Həxon barədə Umumiyyə Bəyonnomə qələy vəzifə təkı, əçəyən bə vırə rəse qorə bəpe həmmə milləton iyən devləton joǵo cəhd bıkən ki, har kəs iyən cəmiyyəti har qılə orqan ın Bəyonnomə ıstə dastədə rəhbər qəte əsosdə maarıfvonəti ya de tədrisə roy bə ın həxon iyən ozodətiyon hurmətkarde iyən əvoni təmin kayro dastək be bızno, milli iyən beynəlxalqə səviyyədə de tərəqqipərvərə tədbiron roy həm İMT uzvbıə xəlǵon, həməən çəvon yuristiksiyə jiyobıə əraziyonədə jiyə xəlǵon arədə həmməyəvo iyən effektiv zınə bıbu.

Maddə 1

Həmmə insonon bəştə ləyoğəti iyən həxonro ozod iyən bərobər movardə bedən. Çəvon şuur iyən vicdon hese, əve ki, deyəndı mınasibətədə bənə bıvə rəftor kardəninin.

Maddə 2

Har qılə şəxs ıstə irqi, pusti ranqi, cinsi, zıvoni, dini iyən co əǵıdə, milli ya sosial səvoni, əmlakə, sosialə movqe iyən co vəziyyətiku başıkrə nıbə ın Bəyonnomədə elon kardə bıə həmmə həxon iyən ozodətiyon malik bənine.

Çımıku ziodə, çı həminə şəxsi mənsubbıə məmləkəti ya ərazi, çı ərazi mıstəǵıləti, ǵəyyuməti jiyobe, ıstənıdarənıbə be ya suverenəti har curə şıklədə məhdud beku başıkrə nıbə, siyasiyə, huǵuǵiyə iyən beynəlxalǵə statusıku bə nav omə co-səçmətiyon barde əbını.

Maddə 3

Har şəxsi bo jiye, bo ozodəti iyən şəxsi dastnıjənəti həxiş hese.

Maddə 4

Hiç kəs bənə kolə (nokə) ya şıkrə vəziyyətədə oğəte əbini; ğuldorəti iyən ğulə hıriyemon həmməy formondə ğədəğən kardə bedə.

Maddə 5

Hiç kəs bə əzobi, ya ğəddorə, çəy ləyoğəti bə ji varda ğeyri-insonə mınəsibəton, bə cəzoon məruz nibənine.

Maddə 6

Har qılə şəxs konco bedə bibu ıştə həxe subyektəti zineyəti həxiş heste .

Maddə 7

Həmmə insonon ğanuni vədə bərobərin iyən qanuni tərəfikü bərobər şıklədə ıştəni mıdafiə həxjon hestışone. Həmmə insonon ın Bəyonnomə dəcvoniyə har curə co-vıjniyətionku, bə jələvonə co-vıjniyətion har curə cəhdiku bərobər şıklədə mıdafiə həxjon hestışone.

Maddə 8

Har qılə şəxsi Konstitusiyə ya ğanuni bəy doə həxon dəcvoniyə vaxtədə səlohiyətinə milliyə məhkəmon tərəfikü ıştə həxon mıdafiə karde həxiş heste.

Maddə 9

Hiç kəs ıştənbəsə bə həbs, bo qəte ya bə kuçovnə məruz mande əzini.

Maddə 10

Har qılə şəxsi çəy həx iyən vəzləfon təyin kardeyo iyən bəyo handə bıə cinoyətə ittihomon əsosin be mıyyəyən kardeyo, bəçəy koy mıstəğılə, bitərəfə məhkəmədə tam bərobərəti əsasədə, de oşkoəti iyən çı ədoləti həmməy tələbon çəş karde şəraitədə diyə kay həxiş heste.

Maddə 11

Cinayət kardeədə ittihombıə har qılə şəxs tova çəy qıno bəçəy mıdafiəyo həmmə imkonon təminbıə oje məhkəmə istintağədə de ğanuniyə ro sıbut be, beqıno hisobbe həxiş heste.

Hiç qılə şəxs de milliyə ğanundoəti iyən de beynəlxalğə həxon əsosi bino be vaxt cinoyət hisob nıbə hərəkət iyən behərəkəton qorə cinoyətədə ittihom be əzini. Həmçinin bəy cinoyəti kardə vaxtədə tətbiğ bey zınə cəzoku qonə cəzo tətbiğ bey əzini.

Maddə 12

Hiç qılə şəxs bə şəxsiyə, xeyzonə mıdaxilə, kə-bə ənəqıniyəti, bəyəndı məktub nıvıšte nınəkıliyəti, bəştə şərafı iyən nufuzi ıştənbəsə ğəsdi məruz be əzini. Har kəsi bə joğə mıdaxilə iyən ğəsdi çı ğanuni tərəfikü mıdafiə bey həxiş heste.

Maddə 13

Har qılə şəxsi har qılə məmləkəti hududədə sərbəst hərəkət karde iyən jimonə vıra səçınıye

həxiş heste.

Har kəsi ıstən olkən daxil be şərti har qılə məmləkət tərək karde iyan bəştə olkə oqarde həxiş heste.

Maddə 14

Har qılə şəxsi təqibiku co məmləkətdə boştəno pənohqo nəve, həmçinin çı pənohqədə istifadə karde həxiş heste.

Çı həxədə həğiğətən bə ğeyri-siyasiyə cinayəton ro doədə, ya bə İMT-i məğsədon iyan prinsipən zidd hərəkətonku bə nav omə təğibon vaxti istifadə karde əbini.

Maddə 15

Har qələ şəxsi vətəndoşəti həxiş heste.

Hiç kəs ıstənbəsə vətəndoşətiku, iyan vətəndoşəti dəqışkarde həxeku məhrum karde əbini.

Maddə 16

Bə perəsemonə sini rəsə merdon iyan jenon irqiyə, milliyə, diniyə əloməton qorə hiç qılə məhdudiyyət nıbəy bə nikah daxilbe iyan kəxivandbe həx hısteşone. Əvon bə nikah daxil beədə, nikahi mıddətədə ya çəy dəcvonə vaxtədə çı eyni həxonku istifadə kardədən.

Nikah bə nikahi daxil bıə har dıqlə tərəf ozodə iyan tam rozi beədə dəbastə bedə.

Xeyzon çı cəmiyyəti təbiie iyan sərqrupə vahide, çəy çı cəmiyyəti iyan devləti tərəfikü mıdafiəbey həxiş heste.

Maddə 17

Har qılə şəxsi həm colinə, həmən de co kəson bə ico mülkiyyət xıvandbey həxiş heste.

Hiç kəsi ıstənbəsə çı mülkiyyətə məhrum karde əbini.

Maddə 18

Har qılə şəxsi fikir, vicdon iyan din ozodəti həxiş heste. Bı həxe ıstə dini iyan etiğati dəqış karde ozodəti, bəştə dini iyan bovə kardəyon təhsil, divo kay, dini iyan ritualə ayınon icro kay vaxti colinə, ya de cəkəson bə ico, oşko ya fərdi şikilədə etiğad kay daxile.

Maddə 19

Har qılə şəxsi əğıdə iyan əy sərbəst ifadə karde ozodətiş heste; bı həxe be manəə bə əğıdə malikbe iyan informasiyon ya ideyaon devləti sərhədiku bə şıkrə nıbə de dilipiyə vasitəon nəve, ya bə dast varde, pevilo kay ozodəti daxile.

Maddə 20

Har qılə şəxsi bə dinc yığıncağon iyan assosiasiyon ozodəti həxiş heste.

Hiç kəsi bə konsə qılə assosiasiya üzvəti məcbur karde əbini.

Maddə 21

Har qılə şəxsi devləti idarə kardeədə ya bilavasitə, ya ozodə şikilədə vıjniyəbiə numayəndon vasitə iştirak kay həxiş heste.

Har qılə şəxsi ıstə olkədə devləti idaronədə xıdmət kardeyo bə bərobər imkonı həxiş heste.

Xəlği iradə çı iqtidarə hakimiyəti əsas bənine; In iradə ıstəni de nunəkılə sədodoymonə roy, umumiyyə iyən bərobərə vıjniyə həxe, ya sədodoymonə ozodəti təmin bikə de co eynimənəynə forməyon dəvoniyyə biə mıtəmadi iyən soxtə nıkardemonə vıjınon nişo doənine.

Maddə 22

Har qılə şəxsi çı cəmiyəti uzv təki sosialə mıdafiəş bənine iyən de milliyyə ya beynəlxəlğə həmkəoti roon, har devləti soxtemoni iyən pesurson dairədə çəy ləyoğəti mıdafiə iyən şəxsiyəti ozodə ovciyo iqtisadiyyə, sosialə iyən mədəniyyə sahədə həxonış heste.

Maddə 23

Har qılə şəxsi de zəhməti dastko bey, sərbəstə koy vırə səçın karde, ədolətinə iyən çokə ko şəraitı bey, iyən bekoəti ku mıdafiə bey həxiş heste.

Har qılə şəxsi hiç qılə co-vıjniyəti nıbiə bo i curə koy i curə zəhməthəx səy həxiş heste.

Har kobikə şəxsi bəstə koy qorə lozim beədə de co sosialə mıdafiə vasiton təmom biə, çəy ıstəni iyən xeyzoni loyiğinə quzoroni təminbikə ədalətinə iyən qənoətbəxşə maaş səy həxiş heste.

Har qılə şəxsi həmkaron ittifoğ soxtə iyən ıstə sosialə marağon mıdafiə kardeyo bə həmkaron ittifağı uzvbey həxiş heste.

Maddə 24

Har qılə şəxsi istirohət, iyən asudə vaxt, həmçinin koyə ruji bəağılınıştə hudud, iyən maaş doə biə mıtəmadiyyə məzuniyəti həxiş heste.

Maddə 25

Har qılə şəxsi ıstəni iyən xeyzoni səhhəti iyən rifahi təmin kardeyo lozimbiə hardemon, takanemon, tibbiyyə xıdmət, iyən lozimi sosialə təminatən daxilbiə jimonə səviyyə iyən bekorəti, noxəşəti, əliləti, vevə mandəti, pibeyəti, iyən çı şəxsi ıstəniku bə şıkrənıbə səbəbonku jimonə vasitəon qın kardeədə bə təminatı həxiş heste.

Moəti iyən hırdənəti bə məxsusiyyə geydi iyən koməq səy həxiş heste. Nikohi səkiştədə, ya nikohiku bəkəno movardəbiə hırdənən i curə sosialə mıdafiəku istifadə kardəninin.

Maddə 26

Har qılə şəxsi təhsil səy həxiş heste. Kami ibtidai iyən umumiyyə təhsil bepul bənine. İbtidaiyyə təhsil icbari bənine. Har kəsi bo texnikiyyə iyən pişə təhsili səyo imkanış bənine. Ali təhsilən de har kəsi gəbiliyyəti bə həmməy i curə dərəcədə mıyəsər bənine.

Təhsil – bo insoni şəxsiyəti tam inkişafiyo iyən bə insoni həxon iyən bə əsasinə ozodətion hurməti zyod kardeyo səbəro kardə bənine. Təhsil xəlğon irqi iyən diniyyə grupon arədə, iyəndı dərəsəmon, duruminəti iyən dustəti mehkəm kardeyo iyən İbiə Milləton sulhi oğəte sahədə fəaliyyət nişo doyo koməq kardənine.

Valideynon boştə hırdəsininə əğılon təhsili novi səçın kardeədə sərbəstin.

Maddə 27

Har qılə şəxsi cəmiyəti mədəniyə jimonədə iştirok karde, hınəsənətiku həzz səy, elmiyə tərəğğiyyəde iştirak karde iyən çəy foydəku istifadə karde həxiş heste.

Har qılə şəxsi müəllif bə elmiyə, ədəbiyə iyən hınəsənətə əsəron səkiştədə bə məydon beşə maddiyə iyən mənəviyə mənafeyon noğə doy həxiş heste.

Maddə 28

Har qılə şəxsi bın Bəyonnomədə əks biə həx iyən ozodətion tam təminbiə sosialə iyən beynəlxəlğə reçini həxiş heste.

Maddə 29

Har qılə şəxsi əncəx çəy ozod iyən tam inkişafış mümkünbiə cəmiyəti vadə vəzifoniş heste.

Iştə həx iyən ozodətion bə əməl vardeədə har qılə şəxs əncəx bə jələvonə məhdudiyəton məruz mande bəzine ki, əvon çı ғанuni tərəfikü çı co kəson həx iyən ozodətion zine iyən bəvon hurmət be təminatıku, iyən demokratikə cəmiyəti əxlaqiyyə, ictimaiyyə, asayışə iyən umumiyyə rifahə tələbon bə vıra rosne məğsədi təmin kardəyku bə nav bo.

In həx iyən ozodətion bə əməl varde bə İMT məğsəd iyən prinsipəon zidd nibənine.

Maddə 30

In Bəyonnomədə hiççi bə konsə qılə devləti, bə şəxson qrupi, iyən bə co-co şəxson Bəyonnomədə elanbiə həx iyən ozodətion məhv kardeyo səbərobə de har qılə fəaliyyəti dastko be, ya konsə qılə joğə hərəkəti bə əməl varde həx doy təkinə təfsir karde əbini.